

Pojęcia kluczowe: *rzecznik praw ucznia, prawa ucznia, oświata, prawo oświatowe*

Artykuły

Mikołaj Wolanin

INSTYTUCJA RZECZNIKA PRAW UCZNI W POLSKIM PRAWIE A JEJ FUNKCJONOWANIE W POLSKICH PLACÓWKACH EDUKACYJNYCH

Autor w artykule przede wszystkim analizuje zapisy ustawy – Prawo oświatowe¹ pod kątem praw ucznia oraz występowania w akcie instytucji rzecznika praw ucznia. Następnie przedstawia wyniki badań prowadzonych poprzez składanie w szkołach wniosków o udostępnienie informacji publicznej dotyczących istnienia oraz funkcjonowania w placówkach instytucji rzecznika praw ucznia. Pokazując swe wyniki, stwierdza, że na 384 badane szkoły w 85 z nich istnieje ta funkcja. Twórca artykułu umieszcza ponadto wyniki z badań mówiące o tym, w ilu placówkach funkcję rzecznika praw ucznia pełni nauczyciel (68), w ilu uczeń (10), a w ilu zarówno jeden, jak i drugi (7). Równocześnie autor przywołuje dane dotyczące występowania tego stanowiska zawarte w raporcie Fundacji Pokolenia „Prawa ucznia w szkole. Raport z badań”. Analizuje też trzy losowo wybrane regulaminy działalności rzecznika praw ucznia w szkołach podstawowych pod kątem jego kompetencji, trybu powoływania oraz sposobu działania. Wysnuwa również wnioski dotyczące tego, jak powinien działać rzecznik i jakie powinien mieć kompetencje.

Ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe w swej preambule powołuje się na zasady zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazania Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, a także Konwencji o prawach dziecka. Wszystkie te akty jednoznacznie pokazują, że polski system edukacyjny jest zainteresowany prawami, które przysługują m.in. uczniom.

¹ Ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 1148 ze zm.), dalej u.p.o.

Artykuł 98 ust. 1 pkt 17 u.p.o. stanowi ponadto, że statut szkoły powinien zawierać jasno wskazane prawa i obowiązki uczniów. Co ważne, w art. 99 u.p.o. zostało zapisane, że powinno się uwzględnić w statucie następujące obowiązki ucznia:

- 1) właściwe zachowanie podczas zajęć edukacyjnych,
- 2) usprawiedliwianie, w określonym terminie i formie, nieobecności na zajęciach edukacyjnych, w tym formy usprawiedliwiania nieobecności przez osoby pełnoletnie,
- 3) przestrzeganie zasad ubierania się uczniów na terenie szkoły lub noszenia na terenie szkoły jednolitego stroju, którego wprowadzenie jest możliwe w art. 100 ustawy,
- 4) przestrzeganie warunków wnoszenia i korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły,
- 5) właściwe zachowanie wobec nauczycieli i innych pracowników szkoły oraz pozostałych uczniów.

Ustawa – Prawo oświatowe nie zawiera podobnego zapisu dotyczącego praw ucznia². Jedyna wzmianka na ten temat została zawarta w art. 85 ust. 5 u.p.o. Przepis ten mówi o tym, że samorząd uczniowski (który tworzą wszyscy uczniowie danej placówki) może przedkładać opinie i wnioski we wszystkich sprawach szkoły, a w szczególności tych dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, takich jak:

- 1) prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami,
- 2) prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu,
- 3) prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań,
- 4) prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej,
- 5) prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem,
- 6) prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.

Pierwsze dwa punkty przytoczonego ustępu dotyczą prawa do informacji uczniów³ objawiającego się udostępnianiem mu odpowiednich aktów (jak programu nauczania) czy wyjaśnianiem wystawienia akurat takiej, a nie innej oceny z przedziału 1–6.

Kolejny punkt dotyczy prawa do nauki⁴, co zostało zagwarantowane uczniom w art. 70 ust. 1 Konstytucji⁵. E. Czyż sugeruje, że przepis ten można rozumieć jako „element

² E. Czyż, *Prawa i obowiązki ucznia w statutach szkolnych*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2017/nr 2, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.mhp-2e03c29f-817f-43a6-b103-da9ab0ca8b11/c/Czyz_E_2017_Prawa_i_obowiazki_ucznia_w_statutach_szkolnych.pdf (dostęp: 10.09.2019 r.), s. 225.

³ E. Czyż, *Prawa...*, s. 226.

⁴ E. Czyż, *Prawa...*, s. 226.

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. nr 78 poz. 483 ze zm.).

prawa do nauki, chociaż przy takim sformułowaniu jest to bardziej zadanie systemu edukacji wynikające z prawa do nauki. Gwarantując prawo do nauki, państwo zobowiązuje się odpowiednio naukę zorganizować⁶. W związku z tym zapis punktu 3 nie jest „podstawowym prawem ucznia”, lecz możliwością odpowiedniego wpłynięcia na np. nierównomierne rozłożenie zajęć w tygodniowym planie lekcji.

Kolejne trzy punkty ściśle dotyczą już organów, które wyłania z siebie cały samorząd uczniowski. To on bowiem (często określany zarządem czy radą samorządu uczniowskiego) organizuje działalność kulturalną, oświatową, sportową i rozrywkową. Gazetkę szkolną najczęściej wydaje grupa osób, a nie tylko jeden uczeń – to z czysto logistycznego punktu widzenia byłoby praktycznie niemożliwe. Niezależnie od sposobu wyboru opiekuna samorządu w danej szkole (przez cały samorząd uczniowski lub tylko któryś z jego organów) do jego zadań przede wszystkim należy koordynacja działań organów samorządu (najczęściej zarządu bądź rady), a także pośrednictwo pomiędzy radą pedagogiczną a samorządem. Dlatego też punkt ten także dotyczy bardziej organu samorządu, aniżeli jest jednym z „podstawowych praw ucznia”, o których mówi ustawa.

W związku z tym też należy zauważyć, że 6 punktów art. 85 ust. 5 ustawy – Prawo oświatowe jest bardziej uprawnieniami samorządu oraz jego organów. Wobec tego można pokusić się o stwierdzenie, że w przytoczonych przepisach oraz analizowanym akcie prawnym nie zostały jasno określone „podstawowe prawa ucznia” oprócz tego do informacji oraz organizacji życia szkolnego.

Z uwagi na to, że – według E. Czyż – zgodnie z art. 98 ust. 1 pkt 17 u.p.o. w statucie szkoły muszą znaleźć się jednak zapisy dotyczące praw ucznia, placówki, w swoich dokumentach umieściły w katalogach praw ucznia m.in. następujące prawa do:

- 1) właściwie zorganizowanego procesu kształcenia, zgodnie z zasadami higieny umysłowej,
- 2) opieki wychowawczej i warunków pobytu w szkole zapewniających bezpieczeństwo, ochronę przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej oraz ochronę i poszanowanie godności ucznia,
- 3) korzystania z pomocy stypendialnej bądź doraźnej, zgodnie z odrębnymi przepisami,
- 4) życzliwego, podmiotowego traktowania w procesie dydaktyczno-wychowawczym,
- 5) swobody wyrażania myśli, przekonań, w szczególności dotyczących życia szkoły, a także światopoglądowych i religijnych – jeśli nie narusza tym dobra innych osób,
- 6) rozwijania zainteresowań, zdolności i talentów,
- 7) sprawiedliwej, obiektywnej i jawnej oceny ustalonych sposobów kontroli postępów w nauce,
- 8) pomocy w przypadku trudności w nauce,
- 9) korzystania z poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego i zawodowego,
- 10) korzystania z pomieszczeń szkolnych, sprzętu, środków dydaktycznych, księgozbioru biblioteki podczas zajęć pozalekcyjnych,

⁶ E. Czyż, *Prawa...*, s. 226.

- 11) wpływania na życie szkoły przez działalność samorządową oraz zrzeszania się w organizacjach działających w szkole⁷.

Poza tym polski porządek prawny pośrednio dodaje kolejne prawa uczniów dotyczące zasad klasyfikowania, oceniania czy zdawania egzaminu; nie są one jednak prawami, lecz bardziej uprawnieniami przysługującymi uczniom⁸. Przykładami mogą być uprawnienie do uzyskania oceny celującej na koniec roku z danego przedmiotu, jeśli dany uczeń jest laureatem konkursu przedmiotowego o zasięgu wojewódzkim lub ponadwojewódzkim lub laureatem bądź finalistą ogólnopolskiej olimpiady przedmiotowej⁹, czy do przystąpienia do egzaminu poprawkowego, jeśli dany uczeń otrzymał negatywną ocenę klasyfikacyjną¹⁰.

Z raportu Fundacji Pokolenia wynika, że 28,6% uczniów twierdzi, że ich prawa nie są przestrzegane¹¹. Przede wszystkim zwracają oni uwagę na:

- nieszanowanie praw ucznia do swobody wyrażania swoich poglądów i myśli (47,8% przypadków),
- brak możliwości odwołania się od decyzji czy skarg (36,3%),
- naruszanie prawa do prywatności (34,6%),
- poniżające traktowanie (32,4%),
- brak informacji na temat swoich praw (24,2%),
- brak możliwości uzyskania pomocy w przypadku trudności w nauce (23,6%),
- nieszanowanie praw do swobody sumienia (13,7%)¹².

Dlatego też niektóre szkoły wprowadziły do swoich organów instytucję rzecznika praw ucznia, który ma reagować na wszelkie przypadki naruszania katalogu praw zawartych w statucie placówki oraz być swoistym mediatorem w konfliktach na liniach uczeń–uczeń i uczeń–nauczyciel. Należy jednak zauważyć, że w prawie oświatowym stanowisko to nie występuje.

CZĘSTOTLIWOŚĆ WYSTĘPOWANIA W POLSKICH PLACÓWKACH OŚWIATOWYCH INSTYTUCJI RZECZNIKA PRAW UCZNIĄ

W celu zbadania, w ilu szkołach istnieje stanowisko rzecznika praw ucznia, na adresy e-mail losowo wybranych placówek wysłałem wnioski o udostępnienie informacji publicznej o następującej treści: „Na podstawie art. 61 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej, proszę o odpowiedź na

⁷ E. Czyż, *Prawa...*, s. 228.

⁸ E. Czyż, *Prawa...*, s. 230.

⁹ Art. 44j ustawy z 7.09.1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2019 r. poz. 1481 ze zm.), dalej u.s.o.

¹⁰ Art. 44m u.s.o.

¹¹ Fundacja Pokolenia, *Prawa ucznia w szkole. Raport z badań*, http://brpd.gov.pl/sites/default/files/prawa_ucznia_obias.pdf (dostęp: 12.09.2019 r.), s. 90.

¹² Fundacja Pokolenia, *Prawa...*, s. 94.

następujące pytanie: «Czy w szkole istnieje funkcja rzecznika praw ucznia? Jeśli tak, czy pełni ją uczeń, czy nauczyciel? Jakie są jego prawa oraz obowiązki?»¹³.

W badaniu udział wzięły łącznie 384 placówki oświatowe. Spośród nich 164 były szkołami podstawowymi, 21 gimnazjami, 47 liceami, 3 technikami, a 134 zespołami szkół. Pozostałe 15 placówek, z powodu ich niewielkiej popularności w polskim systemie oświatowym, zostało oznaczone jako „inne”. W skład tego zbioru wchodziły ośrodki szkolno-wychowawcze, centra kształcenia, placówki muzyczne, szkoły policealne czy nawet okręgowe.

Tabela 1. Charakterystyka badanych szkół.

	Szkoły podstawowe	Gimnazja	Licea	Technika	Zespoły	Inne
Liczba	164	21	47	3	134	15
Procent	42,71%	5,47%	12,24%	0,79%	34,90%	3,91%

Po zebraniu odpowiedzi okazało się, że na 384 przebadane szkoły w 85 z nich istnieje funkcja rzecznika praw ucznia (22,14%). Co ważne, w 10 z nich pełni ją uczeń (11,76%), w 68 – nauczyciel (80%), a w 7 zarówno jeden, jak i drugi.

Tabela 2. Występowanie funkcji rzecznika praw ucznia w przebadanych placówkach.

	Funkcja istnieje	Funkcja nie istnieje
Liczba	85	299
Procent	22,14%	77,86%

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. Pełnienie funkcji rzecznika praw dziecka przez pedagogów oraz uczniów.

Funkcję pełni:			
	Uczeń	Nauczyciel	Jeden oraz drugi
Liczba	10	68	7
Procent	11,76%	80%	8,24%

Źródło: opracowanie własne.

Fundacja Pokolenia w swoim raporcie również umieściła dane dotyczące istnienia funkcji rzecznika praw ucznia w szkołach, które zostały przez nią zbadane. W opracowaniu podano jednak dane dotyczące deklaracji uczniów-respondentów, przez co wyniki te nie mogą zostać zweryfikowane¹⁴. Tam w ankiecie udział wzięło 735 uczniów,

¹³ Badanie zostało wykonane w lipcu oraz sierpniu 2018 r. w celu opracowania danych mających służyć do przygotowania przez autora petycji do marszałka Sejmu w sprawie zmiany ustawy z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe w zakresie wprowadzenia ustawowej regulacji instytucji rzecznika praw ucznia (BKSP-145-395/18).

¹⁴ Fundacja Pokolenia, *Prawa...*, s. 104.

z których 35,4% odpowiedziało, że taka funkcja istnieje; 12,9% podało odmienną odpowiedź; 51,7% nie wiedziało¹⁵.

Tabela 4. Występowanie funkcji rzecznika praw ucznia w szkołach uczniów przebadanych przez Fundację Pokolenia.

Czy w twojej szkole istnieje funkcja rzecznika praw ucznia?			
	Tak	Nie	Nie wiem
Procent	35,4%	12,9%	51,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania z raportu Fundacji Pokolenia (s. 104).

Powyższe dane pokazują, że w stosunkowo wielu szkołach działa ta instytucja pomimo braku uwarunkowań i jasnych możliwości prawnych jego utworzenia. To świadczy o tym, że placówki same doszły do wniosku, iż funkcja mająca stać na straży praw uczniowskich jest, według nich, potrzebna.

Nie jest wiadome, czy szkoły, w których nie istnieje stanowisko rzecznika praw ucznia, wiedzą, że w innych placówkach ono funkcjonuje. To sprawia, że niejasne jest, czy placówki postanowiły, po przeprowadzeniu np. debaty na ten temat, o braku konieczności utworzenia nowego organu, czy po prostu nie mają świadomości, że możliwe jest jego powołanie.

ANALIZA LOSOWO WYBRANYCH REGULAMINÓW DZIAŁALNOŚCI RZECZNIKA PRAW UCZNI

Z tego powodu, że Prawo oświatowe nie wprowadza regulacji dotyczących instytucji rzecznika praw dziecka (w tym trybu jego powoływania, a także kompetencji i uprawnień), należy przeanalizować kilka regulaminów działalności tej funkcji w szkołach, w których ona istnieje. W tym celu wybrałem następujące akty:

- 1) Regulamin Rzecznika Praw Ucznia Publicznej Szkoły Podstawowej nr 4 im. św. Kazimierza Jagiellończyka w Radomiu¹⁶,
- 2) Regulamin Rzecznika Praw Ucznia Zespołu Szkół Licealnych i Zawodowych im. Unii Europejskiej w Sulęcinie¹⁷,
- 3) Regulamin Działalności Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia w Szkole Podstawowej nr 2 im. Janusza Kusocińskiego w Myśliborzu¹⁸.

¹⁵ Fundacja Pokolenia, *Prawa...*, s. 104.

¹⁶ Regulamin rzecznika praw ucznia Publicznej Szkoły Podstawowej nr 4 im. św. Kazimierza Jagiellończyka w Radomiu, <http://www.psp4.radom.pl/webs/prawo/regzecznicaka2016.pdf> (dostęp: 12.09.2019 r.).

¹⁷ Regulamin Rzecznika Praw Ucznia Zespołu Szkół Licealnych i Zawodowych im. Unii Europejskiej w Sulęcinie, <http://www.zsliz-sulecin.edu.pl/pliki/regulaminrpu.pdf> (dostęp: 12.09.2019 r.).

¹⁸ Regulamin Działalności Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia w Szkole Podstawowej nr 2 im. Janusza Kusocińskiego w Myśliborzu, http://sp2mysliborz.pl/wp-content/uploads/2018/02/SP2Mrz_Reg.Rzeczcn.PrawUczn..pdf (dostęp: 15.09.2019 r.).

Pierwszy z analizowanych aktów rozpoczyna się od wskazania podstawy prawnej, jaką jest statut szkoły (w akcie nie podano dokładnego rozdziału, paragrafu czy ustępu). Niemniej jednak jest nią § 57 aktu¹⁹, który ustala najważniejsze kwestie dotyczące tej funkcji. Sam regulamin jedynie je powtarza, rozwijając niektóre z nich.

W radomskiej szkole funkcję rzecznika praw ucznia pełni nauczyciel, którego zgłasza ją uczniowie. Oni też wybierają odpowiedniego kandydata na to stanowisko w tajnych, powszechnych i bezpośrednich wyborach. Kadencja rzecznika trwa w tej placówce 4 lata, co jest długością rzadko spotykaną. Warto odnotowania jest także fakt, że nie wprowadzono w tej placówce ograniczeń polegających na wprowadzeniu limitu wybierania jednej osoby na stanowisko rzecznika na kolejne kadencje. W regulaminie umieszczono jednak tryb odwołania osoby z tego stanowiska.

Wskazane zostały następujące kompetencje rzecznika:

- 1) zapoznanie społeczności uczniowskiej z prawami i obowiązkami uczniów oraz prawami dziecka,
- 2) propagowanie praw ucznia i praw dziecka wśród pracowników szkoły,
- 3) reprezentowanie interesów uczniów na zebraniach rady pedagogicznej,
- 4) pomoc w rozstrzyganiu konfliktów między uczniami oraz uczniami i pracownikami szkoły,
- 5) pełnienie funkcji doradczej dla uczniów w sprawach związanych z prawami ucznia i prawami dziecka,
- 6) współpraca z samorządem uczniowskim w zakresie upowszechniania praw i obowiązków ucznia (do aktu dołączono załącznik określający prawa oraz obowiązki uczniów tej szkoły),
- 7) ścisła współpraca z dyrekcją szkoły, nauczycielami, pedagogiem i psychologiem w sprawach związanych z przestrzeganiem praw ucznia,
- 8) interweniowanie w przypadkach naruszania praw ucznia,
- 9) przeciwdziałanie przemocy w szkole,
- 10) przyjmowanie skarg i wniosków na temat naruszeń praw uczniów i podjęcie stosownej interwencji,
- 11) włączanie uczniów do rozstrzygania codziennych problemów szkolnych²⁰.

W regulaminie umieszczono również tryb postępowania w przypadku sporów zarówno między uczniami, jak i między uczniem a pracownikiem szkoły. W obu przypadkach rzecznik pełni funkcję mediatora, który podejmuje rozmowy z obiema stronami, co ma rozstrzygnąć konflikt.

Regulamin obowiązujący w szkole w Sulęcinie natomiast ustala kadencję rzecznika na rok. Tutaj wybierany jest on z grona uczniów, a nie nauczycieli. Co ważne, składa on

¹⁹ Statut Publicznej Szkoły Podstawowej nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. św. Kazimierza Jagiellończyka w Radomiu, <http://bip.radom.pl/download/69/67192/statut2016.pdf> (dostęp: 12.09.2019 r.), § 57.

²⁰ Regulamin Rzecznika Praw Ucznia Publicznej Szkoły Podstawowej nr 4 im. św. Kazimierza Jagiellończyka w Radomiu, <http://www.psp4.radom.pl/webs/prawo/regrzecznika2016.pdf> (dostęp: 12.09.2019 r.), rozdz. II.

przed samorządem uczniowskim ślubowanie, którego rota również została zapisana. W przypadku tej szkoły wprowadzono ograniczenie polegające na tym, że jedna osoba może zostać wybrana na stanowisko rzecznika maksymalnie trzykrotnie. Tutaj również odbywa się tajne głosowanie przeprowadzone wśród wszystkich uczniów placówki. W tej szkole odbywają się też swoiste prawybory polegające na wyborze kandydata przez klasę. Regulamin określa również sposób odwołania rzecznika ze stanowiska.

Kompetencje rzecznika oraz jego zadania zostały określone następująco. „Rzecznik stoi na straży praw ucznia określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konwencji o Prawach dziecka oraz w Statucie Szkoły. W sprawach ochrony praw ucznia Rzecznik bada, czy nie nastąpiło naruszenie wyżej wymienionych praw wskutek działania nauczycieli, pracowników szkoły lub uczniów”²¹.

Rzecznikowi przyznano też prawo uczestniczenia w posiedzeniach rady pedagogicznej z prawem przedstawienia na jej forum problemów z przestrzeganiem praw ucznia w placówce. W przypadku tego regulaminu kompetencje rzecznika są podobne do wcześniej analizowanego. Tu również rzecznik inicjuje działania w celu upowszechniania praw dziecka oraz ucznia, organizuje konfrontacje wyjaśniające, czy rozmawia z nauczycielem uczestniczącym w sporze. Ogólniej mówiąc, pełni funkcję mediacyjną.

Trzeci analizowany regulamin ustanawia rzecznika-nauczyciela wybieranego na pięcioletnią kadencję (bez ograniczeń kadencyjnych) przez uczniów w wyborach tajnych, powszechnych oraz bezpośrednich. Wskazano także tryb odwołania osoby z tego stanowiska.

Rzecznikowi, podobnie jak wcześniej, nadaje się kompetencje polegające m.in. na interweniowaniu w przypadku stwierdzenia naruszenia praw ucznia, upowszechnianiu wiedzy na temat praw i obowiązków ucznia (poprzez współpracę z samorządem uczniowskim), rozpatrywaniu skarg oraz udzielaniu porad tym, którzy chcą dochodzić własnych praw.

Co ważne, w regulaminie jasno określono, w jaki sposób powinna zostać złożona do niego skarga. Wykluczono jednak skargi anonimowe. Rozpatrując skargi, rzecznik wysłuchuje zainteresowane strony, a także podejmuje próby mediacji pomiędzy stronami konfliktu. W regulaminie tym również funkcji tej przypisano rolę mediatora, który ma łagodzić spory.

PODSUMOWANIE

Mimo że nie istnieją żadne regulacje w polskim ustawodawstwie jasno ukazujące możliwość ustanowienia w placówkach rzecznika praw ucznia, to – jak zostało wcześniej udowodnione – część szkół decyduje się na tego typu rozwiązanie. Może to świadczyć o tym, że jest to funkcja potrzebna. Nie zawsze bowiem uczniowie chcą dzielić się swoimi kłopotami z psychologiem czy pedagogiem szkolnym. Istnienie funkcji rzecznika być może sprawi, że inni uczniowie chętniej oraz częściej będą zgłaszać swoje problemy oraz rozwiązywać spory z wykorzystaniem tej właśnie możliwości.

²¹ Regulamin Rzecznika Praw Ucznia Zespołu Szkół Licealnych i Zawodowych im. Unii Europejskiej w Sulęcinie, <http://www.zsliz-sulecin.edu.pl/pliki/regulaminrpu.pdf> (dostęp: 12.09.2019 r.), ust. 2 i 3.

Wiele mówi się o tym, że mediacja w sprawach sądowych jest bardzo przyszłościowa i przyniesie wiele korzyści. Dlatego też, moim zdaniem, powinna ona odbywać się także w placówkach oświatowych. Co prawda możliwe jest utworzenie w szkole koła mediacji, lecz o wiele lepiej ustanowić do tego zadania jedną instytucję. Jest nią, oczywiście, rzecznik praw ucznia, któremu wszystkie trzy przeanalizowane regulaminy przypisują tę kompetencję.

Akty wewnętrzne wykazały także, że instytucja rzecznika najczęściej powoływana jest jako organ szkoły i umieszcza się ją w statucie placówki, a następnie uszczegóławia jej kompetencje, tryb wyboru oraz możliwości w specjalnie uchwalonych do tego zadania regulaminach.

Należy wobec tego zastanowić się nad tym, czy nie warto upowszechnić instytucji rzecznika praw ucznia w szkołach, które go nie powołały. Ustanowienie jej bowiem sprawi, że uczniowie otrzymają nową drogę rozwiązywania konfliktów pomiędzy nimi, a także pomiędzy nimi a pracownikami placówek oświatowych, na zasadzie mediacji. Poza tym funkcja rzecznika sprawia, że o wiele prościej jest złożyć skargę na łamanie praw uczniowskich w szkołach. Osoba bowiem powołana do stwierdzania tego zbada sprawę i z pewnością postara się ją rozwiązać.

ABSTRACT

Mikołaj Wolanin

The author is a 2nd grade student (on a legal profile) of the II Liceum Ogólnokształcące im. Generałowej Zamoyskiej i Heleny Modrzejewskiej in Poznań. The author is setting up the Foundation for Student Rights (because of his underage, he has gotten the permission of the court to do it). He is also the founder and editor-in-chief of newspaper "Kongresy" focusing on youth policy.

Institution of student rights ombudsman in Polish law and its functioning in Polish schools

In this article, the author analyses the student's rights and possibility of creating a function of student rights ombudsman in Polish act Education Law (Prawo oświatowe). Then the author presents results of his research based on submitting motions to schools and asking about student rights ombudsman. The author states that for 384 asked schools, 85 of them have this function. Moreover, the author tells that in 68 of them this function is being served to a teacher, 10 to a student and 7 to both teacher and student. Then the author analyses three randomly selected rules of student rights ombudsman operation. The author draws conclusions about student rights ombudsman's expertises.

Keywords: student rights ombudsman, student rights, education, education law

Mikołaj Wolanin

mikolaj@mwolanin.pl; ORCID: 0000-0003-3574-6999

Autor jest uczniem II klasy II Liceum Ogólnokształcącego im. Generałowej Zamoyskiej i Heleny Modrzejewskiej w Poznaniu o profilu prawniczym. Jest w trakcie ustanawiania Fundacji na rzecz Praw Ucznia (z racji swej niepełnoletności uzyskał już zezwolenie właściwego sądu). To także założyciel i redaktor prowadzący miesięcznika „Kongresy” skupiającego się na polityce młodzieżowej.

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA

Czyż Elżbieta, *Prawa i obowiązki ucznia w statutach szkolnych*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2017/2, http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.mhp-2e03c29f-817f-43a6-b103-da9ab0ca8b11/c/Czyz_E_2017_Prawa_i_obowiazki_ucznia_w_statutach_szkolnych.pdf (dostęp: 12.09.2019 r.)

Fundacja Pokolenia, *Prawa ucznia w szkole. Raport z badań*, http://brpd.gov.pl/sites/default/files/prawa_ucznia_obias.pdf (dostęp: 12.09.2019 r.)